

Būvinženieru Mērfija likumi

DACE VITE

Intervija ar Ģirtu Vīksni konkursa Gada būvinženieris Latvijā 2015 nominācijas «Gada inženieris–projektētājs 2015» 1. vietas ieguvēju, «TRENDFOR» būvinženieri un valdes priekšsēdētāju.

Dzīve esot kā klavieres – baltie taustiņi, melnie taustiņi, tad atkal baltie taustiņi, melnie taustiņi un... vāks. Ir labi, ja pianists tādā brīdī ir paspējis atraut pirkstus, jo tad vēl ir iespēja sameklēt jaunu partitūru, celt vāku atkal augšā un sākt visu no jauna pēc citām notīm. Gandrīz visiem Latvijas būvniecības nozarē iesaistītajiem pirms gadiem sešiem nācās daudz ko pārvērtēt. Neskaitāmo pasūtījumu plūsma bija apsikusi, bet krīze izvilka gaismā daudzās būvniecības nozarē nesākotās lietas. Tieši tobrīd arī sanāca kopā jaunu būvinženieru grupiņa, kas 2010. gada nogalē dibināja Latvijas Būvkonstrukciju projektētāju asociāciju. Dibinātāju vidū bija arī Ģirts Vīksne. Darba kārtībā bija vesela virkne neįēdzību, ko gribējās novērst. Pirmām kārtām jau pakalpojumu cenu diapazons: ja cena par vienu un to pašu darbu varēja atšķirties līdz pat piecām reizēm, tas vairs nebija normāli un padarīja biznesa vidi pilnīgi neprognozējamu. Un vēl katrs sev uzticēto darba apjomu traktēja pēc sirds patikas. Tādā situācijā nevarēja strādāt ne būvinženieri, ne arī pasūtītāji un būvnieki, kuriem pēc tam nācās strādāt ar līdz galam neveiktiem aprēķiniem. Neapmierinātība ar situāciju izvērtās pavisam konkrētā LBPA standartā LBPA-PS-001:2014, bet jau nedaudz vēlāk jaunā Latvijas standarta LVS 1046 «Prasības būvkonstrukciju projekta saturam un noformēšanai» saturs pilnā apjomā citēja puses izstrādāt profesionālā standarta saturu. Tajā ir detalizēti atrunāts, kam jābūt būvinženieru aprēķinos, un nu šis standarts veido vienādus spēles noteikumus visiem šī tirgus dalībniekiem. Kāds noteikti iebildīs, ka standarts nav likums un to var arī neievērot, bet, ja pasūtītājs iepirkumu dokumentācijā ir norādījis, ka vēlas saņemt pakalpojumu saskaņā ar konkrēto standartu, tad gribi negribi spēles

noteikumus vajadzēs ievērot. Interpretācijām un fantāzijas lidojumam te vairs nav vietas. Un tāds jau arī bija LBPA mērķis.

Līdzīga situācija šobrīd ir arī ar eirokodiem. Padomju laikā, ja viss tika izdarīts pēc standarta, inženieris problēmu gadījumā ne par ko neatbildēja, vainīgs bija standarts. Tagad eirokods nosaka un paredz, ka visi būvniecības procesā iesaistītie ir ar atbilstošu kompetenci un ir atbildīgi par to, kā paveikts darbs. Inženierim jebkurā gadījumā jāspēj visu pareizi izrēķināt. Eirokods ir kā darba metodika: lai cik pieredzējis būtu inženieris, visu zināt nav iespējams. Taču specialistam tāpat jāizanalizē un izvērtē sava darba rezultātu. No tā izriet, ka viss jādarā tā, lai celtnieks saprastu, bet viņi vēlas visu saņemt jau gatavu uz paplātes. Pat tajos normatīvos un standartos, kas viņiem būtu jāpārzina, viņi vēlas, lai viss būtu aprakstīts sīki un smalki detaļās. Viņiem tāpat ir ļoti daudz normatīvu un standartu, kas būtu jāzina. Bet celtnieki prasa, kur konkrētais punkts vai konkrētā lieta ir rakstīta. Tāpēc Ģirts uzskata, ka tomēr labāk projektā ierakstīt visas iespējamās dokumentu atsauces, lai pašam būtu mierīgi un vēlāk

nerastos nekādas domstarpības. Pēdējā laikā situācija sāk uzlaboties, pateicoties labiem un spējīgiem būvuzraugiem, kas ir labi apzinājuši normatīvus. Un tas – bez ironijas – ir sasniegums, jo to klāsts tiešām ir milzīgs, un, lai tos pārzinātu, nepieciešams laiks un pacietība to visu apgūt un sekot līdz izmaiņām. Tādi speciālisti var gan pieskatīt celtniekus, gan arī projektētājiem šo to ieteikt.

«Šeit, kā redzi, lai noturētos tani vietā, kurā esi, jāskrien, cik ātri vien vari. Bet, ja vēlies nokļūt kaut kur citur, jāskrien vismaz divreiz tik ātri.»

Runājot par būvinženieru tirgus specifiku Latvijā, Ģirts uzsver, ka konkurences te gandrīz nav. Par pasūtītājiem cinās arhitekti, bet būvkonstrukciju projektētāji ir spiesti pieņemt tos nosacījumus, ar kādiem vienojušies arhitekti un pasūtītāji. Rezultātā – gluži loģiski – tieši šis projektēšanas posms ir vissliktāk apmaksāts. Situāciju vēl neįēdzīgāku padara tas, ka darba saturu un apjomu katrs būvinženieris var interpretēt pēc savām vajadzībām. Tie rašējumi, ko pievieno projekta dokumentācijai, ir tikai ceturtdā daļa visa darba

apjoma, pārējais ir aprēķini, kuru kalkulācija ir ļoti laikietilpīga. Un te parādās dilemma: paņemt vienu objektu un sagatavot tam visus aprēķinus nepieciešamajā apjomā vai paņemt vairākus un visu izdarīt tikai tik daudz, lai būtu izpildītas minimālās iepirkuma prasības. Uzcelt ēku pēc tādiem aprēķiniem nevar, bet uzvarēt konkursu un atstāt pasūtītāja ziņā, kas pēc tam visus aprēķinus veiks līdz galam, var pilnīgi mierīgi. Ģirts uzskata, ka pasūtītājus tajā vainot nevar, šajā jomā ir pārāk daudz visādu nianšu. Pēdējos gados veiktās izmaiņas būvniecības normatīvajos aktos nekādas būtiskas izmaiņas nav ieviesušas. Būvvalde, kā līdz šim, pārbauda tikai juridisko dokumentācijas pusi, bet inženiertehniskās lietas paliek uz privāto ekspertu un pašu būvinženieru sirdsapziņas. Tā nu iznāk, ka ekonomiski neizdevīgā situācijā ir tie inženieri, kas strādā godprātīgi, kamēr shēmotāji, atstājot darbus pusdarītus, var atļauties paņemt vairāk projektu un attiecīgi vairāk nopelnīt. Ģirts uzskata, ka šāda attieksme ir vienkārši graužoša visai nozarei, darbs ir darbs, un samaksa ir samaksa. Ja inženieris ir vienojies par konkrēta projekta izstrādi, tā jāveic kārtīgi neatkarīgi no samaksas. Ja nevari uzņemties to veikt par piedāvāto atalgojumu, tad neradi sev un citiem problēmas, bet atsakies no piedāvājuma. Ķeksiša pēc izdarīts darbs nav padarīts darbs. Diemžēl zemās cenas un laika trūkums ir salauzuši daudzus citādi labus speciālistus. Šī paša iemesla dēļ labākie inženieri pamazām aiziet no šī tirgus. Zemo algu dēļ ārzemju firmām ir iespēja pārvilināt spējīgākos inženierus. Piemēram, somu firma "Peikko" pat te, uz vietas Latvijā, ir izveidojusi savu inženieru grupu, kurā strādā 12 tiešām spējīgi mūsu pašu būvinženieri. Algas ir vairākas reizes lielākas, un, kas nav mazsvarīgi, arī visi nodokļi ir nomaksāti, kamēr vietējie speciālisti spiesti strādāt mikrouzņēmumos, nesāņemot nekādas sociālās garantijas.

Nodokļu nemaksāšana un mikrouzņēmumi ir atsevišķa tēma. Te nav runas par to – maksāt vai nemaksāt nodokļus. Nodokļi jāmaksā, tikai jautājums – kādā apmērā. Tiem būvinženieriem, kas strādā kā mikrouzņēmumu nodokļu maksātāji, tā ir tāda kā piespiedu izvēle: ja būtu cita nodokļu shēma, viņi vienkārši kļūtu nekonkurētspējīgi. Tas ir izdzīvošanas jautājums. Savukārt lielās būvfirmas, izmantojot mikrouzņēmumu pakalpojumus, samazina savu nodokļu apmērus, lai saglabātu savu vietu tirgū un palielinātu peļņu. It kā visiem ir vienādi nosacījumi, bet rezultātā kāds vienmēr ir vienlīdzīgāks nekā citi. Te problēma nav pat normatīvajos aktos,

bet tajā, ka tos viegli var apiet un tas ir izdevīgi. Turklāt mūsu sabiedrībā ir ļoti iecietīga attieksme pret nodokļu nemaksāšanu. To laikam nevar tik viegli izskaust, jānomainās paaudzēm. Nepatikamākais ir tas, ka krāpjas tie, kam tas ir nevis izdzīvošanas, bet peļņas jautājums. Un galu galā cieš darbinieki, kas spiesti strādāt par minimālo algu, labākajā gadījumā vēl ko saņemot aploksnē. Ģirts uzskata, ka situācija ir tik sarežģīta tāpēc, ka būvniecības kompānijām likums atļauj nevis pašām visu darīt, bet uzņemties tikai menedžmenta funkcijas. Un, kur ir vājš, tur plīst – kāpēc gan neizmanto likuma nepilnības savā labā? Bet rezultātā tas viss kropļo būvniecības tirgu.

Savas studiju gaitas Ģirts sāka, kad pēc devītās klases no Piltenes devās uz Rīgu, lai iestātos Rīgas Tehniskajā koledžā. Bet, kad koledžas studijas radioelektronikas inženiera specialitātē un pirmais kurss RTU bija pabeigti, nāca saprašana, ka tas tomēr nav īstais aicinājums. Zināšanu pamats bija ielikts labs, ne velti vēl padomju laikā radioelektronika bija viena no attīstītākajām inženierijas nozarēm, bet interese par to bija zudusi. Turpretim pēc pāriešanas uz Būvniecības fakultāti diskomforts ātri vien pārgāja, liekot saprast, ka šī ir pareizā profesijas izvēle. Ja kādam likās, ka šī izvēle bija pekšņa, tad jāsaprata, ka celtniecība Ģirtam nebija sveša arī pirms iestāšanās RTU, galu galā vecaistēvs bija namdaris, un skolas gados ne viena vien vasara tika pavadīta celtniecības brigādēs. Bet projektēšana gan bija kas jauns. Jau studiju laikā Ģirts līdztekus arī sāka darbu «Jensen Consult un Arhis Inženieri». Kā viņš pats saka, ja nebūtu šīs darba pieredzes, mācību laiks noteikti nebūtu ne uz pusi tik rezultatīvs. Ja vēl darba vietā izdodas strādāt kopā ar labu darbu virsvadītāju, tad studijām ir pavisam cita jēga un dziļums. Tas dod redzējumu, kāpēc un kas jāmacās, kur tas pēc tam būvlaukumā noderēs. Tie studenti, kas visu laiku velta tikai studijām, no augstskolas iznāk praktiski negatīvi darba tirgum. Arī tagad Ģirts laiku pa laikam piedalās pēdējo kursu studentu darbu recenzēšanā un ar šausmām konstatē, ka zināšanu līmenis nav nekāds labais. Te pie vainas ir RTU finansēšanas modulis, kas balstās uz studentu skaitu, nevis uz studentu zināšanu līmeni, t.i., mācību iestādes reitingu.

Stāstot par savu ģimeni, Ģirts uzsver, ka kā kārtīgs kurzemnieks lepojas ar savām saknēm. Tas, ko viņš dzīvē sasniedzis, lielā mērā bijis atkarīgs no vecāku ģimenes. Ne velti viņa attieksmē pret darāmo darbu ir jūtams kārtīgs kurzemnieks. Arī tagad, kad Ģirtam pašam ir sava ģimene, brīvajos brīžos tā vien gribas aizbraukt no pilsētas un apciemot Ventspils puses radus. Bet nu

lielie attālumi dara savu, un bieži vien no šīs domas nākas atteikties. Ģirts un viņa sieva Agnese abi ir no otras Latvijas mazākās pilsētas Piltenes un savulaik bija arī klasesbiedri. Pēc 9. klases abi devās mācīties tālāk – Ģirts uz Rīgu, Agnese uz Ventspili. Taču, kad bija jāturpina studijas augstskolā, arī viņa devās uz galvaspilsētu. Kopš tā brīža pagājis visai daudz laika, un tagad Ģirts ar sievu audzina divas meitiņas – 3. klases skolnieci Aneti un mazo Līvu. Pie tāda ģimenes sastāva jautājums, kā pavadīt brīvdienas, iegūst pavisam citu jēgu. Tagad ir skaidrs, ka ziemā jāņem vecākā meita un jāved uz kalna, bet vasarā visi kopā var laivot pa Kurzemes upēm. Ja ir mazkustīgs darbs, kāds ir Ģirtam un viņa sievai, kas prasa pastāvīgu koncentrāciju, šāda aktīva atpūta ir drīzāk nepieciešamība, nevis iegriba. Tāpēc, tiklīdz ir iespēja, visi kopā dodas kaut kur ārpus pilsētas. Un, ja kāds saka, ka bērni ir par mazu braucienam ar laivu pa Irbi, tās ir muļķības. Galvenais ir izkustēties, būt visiem kopā un baudīt kluso un gleznaino Latvijas dabu. Ģirts pat saka, ka pēc ilgajām birojā pavadītajām stundām tā vien prasās pēc kārtīgiem lauku darbiem, lai muskuļos ielīst dzīvība. Agrāk, kad vecvecāki bija dzīvi, to darīt nāca visai bieži, bet tagad nopietnus saimniecības darbus pastrādāt sanāk, tikai apciemojot sievas vecākus Ventspilī.

Mūsdienās visi strādā, lai apmaksātu rēķinus un vēl šādus tādus nelielus ikdienas priecīņus. Bet ja nu tā nebūtu nepieciešamība? Pajautāju Ģirtam, ko viņš iesāktu, ja naudas būtu gana un tā ļautu piepildīt sapņus. Par to, ka profesijas izvēle ir bijusi pareiza, liecina kaut vai tas, ka strādāt viņš turpinātu šajā pašā profesijā, tikai bez steigas, stresa un izvēloties tiešām interesantus projektus. Tā, lai darbs nebūtu iztikas, bet patikas jautājums, lai atlikušo mūžu vairs nebūtu jāpiedalās jau tik apnikušajā žurku skrējienā, kad jādzīvo pastāvīgā laika trūkumā. Kas attiecas uz ārpus darba laiku... tad varētu piepildīt visus ar ceļošanu saistītos sapņus. Varētu ar draugu kompāniju aizbraukt uz Vjetnamu, noīrēt motorrolleri un apbraukāt visu valsti. Tādā kā ekspedīcijā. Izdarīt kaut ko ekstrēmu, ko līdz šim nav sanācis izdarīt. Varētu biežāk ceļot ar ģimeni, bet tad gan būtu jādod priekšroka mierīgākai atpūtai. Taču vairāk par visu Ģirts vēlas redzēt sava darba rezultātus. Apskatīt paša projektēto Shaolin flying monks templi Ķīnā, redzēt, kā tiek uzceltas citas viņa projektētās būves, galvenais – redzēt, kā Latvijā sakārtojas projektēšanas un visa būvniecības nozare, sekmējot vienlīdzīgu uzņēmējdarbības konkurenci. **LB**